

ESTUDIS BIOGRÀFICS

d'alguns benemèrits patrícs qui il·lustren aquesta Academia

(Continuació)

Manuel Godoy, duc d'Alcudia, príncep de la Pau, president y protector (11 de janer de 1794).

Nasqué lo 12 de maig de 1767 a Castuera, important població de la provincia de Badajoz. Foren sos pares Joseph Godoy, descendent d'antichs maestrants de Sant Jaume de l'Espasa y de Calatrava, y Maria Antonia Alvarez de Faria, provinent de Portugal y d'una il·lustre família de son regne.

Ja desde petit sobressortí en Matemàtiques y Humanitats, que estudià ab assiduitat ab lo sabi Pere Eguío, de l'Ordre del Esperit Sant, essent condexebles seus los germans Carles y Juli Jouvert.

Se dedicà a la milícia. L'any 1788, tenintne vint y hu, era ja guarda de Corps. La sort li donà ales y volà molt alt. Arribà a ésser l'aúlich preferit de Carles IV, a qui donà consells beneficiosos per Espanya.

Home il·lustrat y de gran influencia cortesana, nostra Academia fixà en ell l'atenció al perdre l'inoblidable Comte del Asalto.

Era l'any 1794, en que semblava somriureli la fortuna. Feya poch que l'esquadra espanyola s'havia apoderat de Bellegarde, quan nostra Academia, 11 de janer, li oferí la presidencia.

Igual càrrech li brindaven la de Nobles Arts y altres.

Acceptà lo títol de president y protector. Segons propies paraules : «No com una vanitat, sinó com un càrrech acceptat ab l'ambició y l'ansia de complirlo.»

L'any 1791 en Godoy se retirà de la política. Carles IV no pogué prescindir d'ell. Lo tornà a cridar al poder l'any 1801.

Verificà un viatge a Barcelona ab los reys (1802). En

aytal ocasió donà gran increment a la fabricació d'indianes pintades de cal Erasme (llavors Gónyma, ministre honorari del Treball).

Visità nostra Academia y reiterà sos afectes envers ella, fentli promeses ab voluntat verdadera.

De tot lo distragué lo vèrtich de l'ambiciosa política napoleònica, a qu'ell se volia oposar en quan descobrí la traidoria de ses fins.

Se despedí de l'Academia en sentit y afectuós comiat.

Lo príncep de la Pau era un ferm patriota. Ensemps aymador de les lletres y de la ciencia matemàtica.

Allà a París, en lo cementiri del pare Lachaise, fóren sepultades ses despulles. En Godoy morí pobre, lo 4 d'octubre de 1851, als vuytanta quatre anys d'edat.

En Miquel dels Sants Oliver nos dexà un interessant estudi sobre aquest personatge.

Godoy, *Ses Memories*. — Mesonero Romanos, *Memorias de un se-tentón*. — Ildefonso Fernández y Sánchez, *Año biográfico español*.

Parè Joan Francesch de Masdeu y de Montero, de la Com-panyia de Jesús (17 de juliol de 1795).

Nasqué a Palma, hont, de pas, se trobaven sos pares, abdós barcelonins, lo 4 d'octubre de 1744. Eren aquests Joseph Ignasi de Masdeu y Grimosachs,¹ de nostra Academia, tresorer general del exèrcit de Sicília, y Josefa Maria de Montero y d'Alós.² Era germà del jesuïta pare Balthasar, autor del *Ethicae Epitome*, y de Jerònima de Masdeu y de Montero, curada miraculosament per sant Joseph Oriol.

Entrà molt jovenet en lo col·legi de nobles de Cordelles y, d'allà, passà, als quinze anys, a ésser un dels operaris més actius de l'inclita Companyia de Jesús. Aviat

1. Los pares d'aquest, Joan Francesch Masdeu y Pla y Jerònima Grimosachs.

2. Se casaren en l'esglesia del Pi, lo 8 de setembre de 1737, essent testimonis Antoni Atmeller, abat de Besalú; Francesch de Rius, abat de Sant Pau, Francesch Joseph de Llar, comte de Llar, y Joan de Reart, comte de Santa Coloma.

féu constar per tot que era fill de Barcelona, hont tenia la casa, considerant accidental l'ésser nat a Italia.

Al córrer l'injusta y malastruga expulsió dels jesuïtes, lo pare Masdeu féu vía a Ferrara. Allà, l'any 1781, començà a escriure sa famosa *Storia critica della Spagna e della coltura Spagnuola*. Traduhida per l'Arana (Madrid; Sancha, 1783-1805).

L'any 1792 donà a la llum lo *Ritratto della Beata Caterina Tomàs*, santa mallorquina.

Datada a Barcelona, a 15 de juliol de 1795, l'abat de Sant Cugat trametia a nostra Academia la següent comunicació:

«Excmo. Sr.:

El Abad de San Cugat del Vallés Dn. Francisco Josef Gregorio de Montero y de Alós, Individuo de esta Real Academia, con la más justa veneración, suplica a V. E. se digne admitir en el número de sus socios honorarios a su sobrino Don Juan Francisco de Masdeu y de Montero, sacerdote, residente en la Corte de Roma, en atención a su notoria continua aplicación a las Letras y Ciencias, de la que ha dado público testimonio en varias obras que ha compuesto y dado a luz, las que han merecido lo más brillantes elogios de los Literatos de España y de Italia, y con especialidad le ha hecho acreedor a ellos la obra grande, de la que ha dado ya muchos tomos a la imprenta, de la Historia Crítica de España y de la Cultura Española, en todo género; otro que es aun más que los insinuados elogios (consiste en que) Don Francisco Masdeu y Montero, autor de dichas obras ha merecido por ellas la estimación y aprecio de nuestros soberanos Don Carlos tercero, que Dios guarde, y Don Carlos IV, que Dios guarde, que lo han manifestado con dos pensiones que han mandado en sus Reales Nombres.

Gracia que espera merecer el suplicante de la bondad y generosidad de V. S. y por la que así él, como su expresado sobrino, quedarán sumamente reconocidos a V. S.

Barcelona julio 15 de 1795. — El Abad de San Cugat.»
(Rúbrica abacial.)

En virtut d'aquest escrit (y essent coneguda sa labor benemèrita que s'extenia a obres de didàctica, política,

religió, bibliografia, historia, polèmica y crítica) per unanimitat fou admès lo dia 17 de juliol de 1795.

Lo 25 de novembrè del meteix any, lo pare Masdeu escriu a l'Academia, desde Roma, una carta gratulatoria per haverlo admès.

En junta del 17 de juny de 1796, l'abat Montero exposà que, en conseqüència del encàrrech que li féu la junta, a 15 de janer d'aquell any per son nebot, li contestava que, malgrat ses moltes ocupacions, complauria a l'Academia, fent la traducció del drama *Il triunfo de S. Emidio*, del italià al castellà.

En Academia de 18 de janer se donà lectura a dit drama, tramès per lo pare Masdeu, traduït del italià.

Lo 17 de maig de 1797 l'Academia comissionà als doctors Marian de Sans y Rafel de Llinàs per parlar ab l'abat Montero de l'impressió del dit drama, traduït per l'acadèmich pare Masdeu.

L'Academia vegè ab vera complacencia la sua obra *Origine catalane del regnante pontifice Pio VII, nato Chiaramonte* (Roma, 1804).

Dos anys més tart, lo felicità per la *Vita Santa del Novello Beato Giuseppe Oriol* (Roma, 1806).

L'any 1815, essent lo pare Masdeu a Barcelona, trameté a Ferran IV l'obra intitulada *Monarquía española*, que fou molt llohada per aquell monarca.

L'any 1816 fou destinat a Valencia. Ab aytal motiu parlà del pare Masdeu lo n.º 46 del periòdich manuscrit de la Societat Filosòfica, corresponent als 6 de setembre de 1816, diu axí:

«*Bellas Letras*

El Padre D. Juan Francisco Masdeu de la Compañía de Jesús, que ha mostrado tantos conocimientos en este ramo de literatura, y que ha defendido tantas veces el honor de la poesía española en las más célebres Academias de Italia, quedando siempre victorioso en medio de la admiración y aplauso de los más sabios Romanos, acaba de partir a Valencia. Al momento de partir dirigió a su patria Barcelona sus desahogos musicales, como él llama a esta

Aria Italiana cantabile

Patria! mi fosti madre
et io ti fui bon figlio
eppure a terzo esiglio
perche tu vuoi m'andró.
Madre non ti son caro
ma tu a me cara assai
matrigna mi sarai
ma figlio ti saró.

Un socio de esta Filosòfica (l'Aribau) hizo de esta aria una traducción, protestando la superioridad del original, que se hace más sensible, respecto el diferente genio de las dos lenguas.

Traducción

Patria! tú fuiste mi madre
y yo tu hijo verdadero
a mi destierro tercero
pues tú lo quieres; iré:
Tú no me amas madre ingrata!
yo te amo, como quien eres,
tú mi madrastra ser quieres;
pero yo tu hijo seré.

El mismo Padre dirigió a la ciudad de Valencia, donde iba destinado, esta aria española, cantable:

Valencia la piadosa
con ojo lastimado
me mira desechado
del nido en que nací.
Cual madre entre sus brazos
amable me aprisiona.
Ay! cara Barcelona
y que hice contra ti.

Así se exclama este hombre respetable, digno de mejor suerte, al cabo de un siglo de un trabajo incesante para la ilustración de su patria. No puedo leer estas arietas sin enternecerme, sin llorar sobre sus canas profanadas, y sin traer a la memoria la tierna *despedida del anciano*, escrita por la pluma de Meléndez, entre sus odas filosóficas y sagradas... Ah!

No s'ha pogut averiguar lo motiu del plany que contra Barcelona presenta.

Morí lo pare Masdeu a Valencia, l'11 d'abril de 1817, als setanta dos anys. Fou enterrat en lo convent de pares Jesuïtes, denominat de la Puríssima Concepció.

Pare Ernest Guitart, S. J., en sa biografia. — Dades de l'Acadèmia.

Escut Masdeu-Montero:

Masdeu : Aquarterat.

1.ª y 4.ª — En camp d'atzur, un triangle d'argent, y en son interior un castell aclarat, y sobre del castell una mà sortint, oberta, al natural.

2.ª y 3.ª — En camp de vermella color, tres corones de roses.

Escut Montero. — En camp d'or, tres corns de caça de color vermella.

Fra Nicolau Mayet y Perelló, agustinia, mestre en Sagrada Teologia (18 de janer de 1799).

Nasqué a Barcelona, lo 12 de maig de 1769.

Foren sos pares Victorià Mayet y Vicenta Perelló.

Entrà jovenet en lo convent de Sant Agustí, de Barcelona.

Lo 18 de janer de 1797, en que ingressà a l'Academia, era lector en Teologia, en la residència de Solsona. En lo meteix any presentà sa discreta gratulatoria, un treball sobre folk-lore català.

Lo 24 de setembre de 1803 pronuncià un eloqüent sermó a la Mercè sobre 'l tema : *La Madre de la Merced exaltada por sus hijos*.

Morí, essent mestre en Sagrada Teologia, per lo maig de 1835, als sexanta cinch anys.

Llibre d'informacions y professions del convent de Sant Agustí. — Arxiu de l'Academia.

Fra Antoni Estaper y Cros, de l'Ordre de PP. Predicadors, mestre en Sagrada Teologia (22 de març de 1797).

Nasqué a Barcelona, lo 13 de juny de 1766. Era fill d'Hipòlit Estaper, d'ofici escudelleria fina, y de Raymunda Cros.

Entrà a l'Academia lo 22 de març de 1797.

Escrigué per a nostra Corporació un estudi dels Sicanis y sa entrada a Sicília. Treball molt ben documentat.

Varis de sos sermons foren donats a l'estampa.

Fôu qualificador del Sant Ofici l'any 1806. Vivía en lo col·legi de Sant Vicents, en los carrer de Sant Pau.

Víctima de la febra groga, morí a Santa Caterina, lo 12 d'octubre de 1821, als cinquanta cinch anys.

Llibres de professions y acorts dels PP. Predicadors. — Dades de l'Academia.

SEGONA ÈPOCA

La Academia de Bones Lletres* en la primera mitat de la XIX centuria. — De 1803 a 1853 per ordre d'entrades

Ramon de Vedruna y Vidal, literat, secretari, censor y tesorero de nostra Corporació, primer director de la Secció de Literatura (20 de janer de 1803).

L'any 1776 venia al món en Ramon de Vedruna y Vidal, renovellador de les glories de nostra Corporació.

Foren sos pares Llorens de Vedruna y Muns, advocat, natural de Barcelona, y Teresa Vidal, coneguda per Malet, per haver estat hereua d'un rich comerciant d'aquest nom.

Estudià en Vedruna per advocat a Cervera. A les darrerries de la divuytèna centuria fôu assessor de la Junta de Comerç, lloch ben apropiat per capacitar-se d'aquell despertar de la producció en tots los rams de la manufactura, y del reffloriment de les arts, industries y tota mena d'elements de vida qui coadjuvar podien a l'agradable sensació de benestar, de que nostra gent en aquell temps gaudia. Aytal benestar vingué a traduhirse en major expansió de la població civil y en font de riquesa per nostra comtal ciutat y nostra aymada Catalunya.

Lo 20 de janer de 1803 entrà en l'Academia. A la

* En les biografies d'acadèmichs dexo de banda aquells qual figura no m'ha estat possible traçar. Enemich de repeticions, no vull fer feyna en va. D'alguns d'ells s'ocupa l'Elies de Molins en son *Diccionari*.

de Jurisprudència hi ingressà lo 3 de maig del mateix any; ocupà en ella lo càrrech de censor, en l'exercici de 1836-40.

En la de Bones Lletres se'l veyé desempenyar los de secretari, censor y tresorer en varis cursos. Fôu lo primer president en la Secció de Literatura per ell organizada. Ocupà l'honorós lloch de degà, llavors otorgat a l'experiencia y al talent.

Lo 25 d'abril de 1821 fóren convocades totes les forces vives de l'Academia a ca la ciutat, a fi de procurar la reorganisació de la metexa. D'allà sortí la candidatura oficial (traçada per en Vedruna) ab lo general Ruiz de Porras per a president.

L'esperit d'aquells temps semblava conduhir los avenços literaris per camins més esbroçats. Los estudis especulatius eren acomesos ab més embranzida, fugint de tota ridícula sotilesa dialèctica o ontològica. En torn de la bandera enlayrada per en Vedruna, s'hi aplegà una joventut frísosa de treballar ab amplia llibertat. Llavors se donaren a l'Academia uns nous estatuts, dels qui ell n'era autor.

Soptada interrupció sofrí, l'any 1824, nostre antich cos literari en ses tasques. Per R. O. de 23 de setembre va ésser sospès, com ho fóren altres corporacions a semblants fins dedicades. Açò durà fins lo 30 de desembre de 1833, en que fôu reorganizada l'Academia.

Tot aquell temps en Vedruna portà un dietari on hi apuntava pensaments y hi donava cabuda a notes dels fets que s'esdevenien.

La reorganisació del citat any 1833 no's degué a la gestió dels acadèmichs. Sigué l'Ajuntament qui la portà a cap, en sessió presidida per en Vedruna, que llavors era regidor. Mossèn Norbert Font y Sagué considerava a en Vedruna com a un bon poeta de començaments de la dècima nona centuria.

En una composició sua diu, tal vegada per modestia, qu'es poeta d'afició. Sigui com vulgui, fôu director de Poesia l'any 1840.

Dos pùlcrs treballs escrigué en prosa. Un d'ells sobre lo geni de la vera sabiduria; l'altre, referent al caràcter dels documents literaris.

Morí d'un atach apoplètic, lo 20 de juliol de 1846, en son domicili del carrer del Hospital, n.º 6, pis primer, als setanta anys. Estava casat ab Rosa Smandía, gran benefactora de les Jerònimes.

Antich arxiu de les Jerònimes. — Arxiu Administratiu de la Ciutat. — Actes de nostra Academia.

Usava l'escut dels Cruilles de Girona, de roja color, sembrat de creuetes d'argent.

Doctor Ignasi Torres y Amat, degà de Girona, literat, historiayre y filosof (23 de janer de 1803).

Nasqué a la vila de Sallent, lo 12 de març de 1768. Era fill de Joseph Torras, propietari, y de Teresa Amat de Palou, germana del arquebisbe de Palmira, de qui fôu dexeble, y ab ell se formà en la doctrina del angèlich impregnantse en sa metafísica. Exercí varis càrrechs; se doctorà de Teologia, y arribà a ésser catedràtic de Filosofia y de Teologia. En son plan d'estudis senyala, ab dretura, lo camí dels filòsofs y teòlechs.

Té un treball intitulat *Sobre el modo de reunirse las cortes en España*.

Es una disertació molt llohada de nostre docte company d'Academia, en Joseph de Vega y de Sentmenat.

Essent nomenat bibliotecari de la pública episcopal d'aquesta ciutat, demanà al president de nostra Academia, Manel Godoy, duch d'Alcudia, l'acceptés en nostra corporació. Sa súplica porta la data de 30 de novembre de 1802.

Per circumstancies ignorades, no fôu admès fins al 25 de janer de 1803.

No he trobat la gratulatoria. Considerantlo lo més competent dels acadèmichs, se'l nomenà president d'una comissió, composta del canonge d'Urgell, Ciró Valls; lo catedràtic del Seminari, Joaquim Esteve, y en Joseph Antoni Fors y Camp, expertíssim jurista, que tenia per objecte traçar un plan de la manera d'escriure la historia crítica de Catalunya. Fôu aprovat per l'Academia a les derreríes de 1804.

Lo 15 de març presentà un escrit on desenrotlla lo

següent tema : *¿Qué autores o documentos catalanes existen que puedan servir de modelos para arreglar la ortografía catalana?*

Divideix lo treball en dues parts. La primera, la desplega en aquest escrit, i diu que convé consultar tots los autors qui han tractat sobre ortografia catalana, cotejar les regles qu'han establertes y rahons qu'aleguen. Cal recollir de quiscun d'ells lo millor y més conforme al ús constant dels erudits, l'etimologia de les veus y sa exacta pronunciació, com han fet les Academies espanyola y francesa, axi com la italiana de la Crusca. Cita, com a principals elements a consultar, per a verificar aquest estudi, los següents autors y les obres que s'expressen : Lo pare Font, jesuita, a la fi del seu llibre intitulat *Fons verborum*; lo doctor Pere Torre, catedràtic d'Humanitats de l'antiga Universitat d'aquesta capital, en lo vocabulari que publicà l'any 1650; lo pare Pere Màrtir Anglès, dominich, en lo llibre que donà a la llum pública, ab lo títol de *Prontuario orológico-gráfico-trilingüe*; lo doctor Antoni Genové, en l'obreta qu'intitulà *Regles breus d'ortografia*; en Rexach, en un llibre en octau, ab aquest títol, *Ensenyança de minyons*, obra sòlida y de bon mètode en sa exposició; mossèn Llorens Cendrós, en la *Gramàtica Catalana*, impresa a Barcelona l'any 1676, y, finalment, lo *Tractat* del doctor Joseph Ullastra, que, com la *Gramàtica Catalana* y algunes poesies catalanesques, ha romàs inèdit, y quals originals se conservaven a can Tarró, a Sarrià de Girona.* La *Historia de D. Jaume*; les obres de Castellnou, Felip de Malla y Eximenis, quals manuscrits se troben en la biblioteca dels PP. Carmelites Descalços; la Crònica de Ramon Montaner; *Los ensenyaments de bona parleria*; la traducció

* També recomana *Les Constitucions de Catalunya*, de 1588.

Les obres del Rector de Vallfogona (1700) impreses per l'Academia dels Desconfiats, l'ortografia de la qual seguí Antoni de Bastero en lo primer volum de la Crusca.

Les sinodals de Girona, per lo canonge Romaguera. Especialment l'obra del meteix autor, *Catalana Facundia ab emblemas ilustrada*.

Los diccionaris catalans dels eminents lexicògrafs Nebrija, de Torra, Lacavalleria y de Sala.

Los rituals de quiscuna de les parroquies de Catalunya, observant sempre les èpoques en que foren impresos.

Lo llibret intitulat *Exercicis del Cristià*, del Ullastra (impressió de 1800, d'aquesta ciutat).

catalana de la *Caritat de Déu*, de Sant Agustí; les *Cròniques* de Desclot y la *Historia de Catalunya*, del Pare Gil, que's troben en la biblioteca episcopal; les obres de Sant Guillelm (Guillelm IX, duch d'Aquitània), qui té la gloria d'ésser lo primer poeta provençal.

Consultats aquests documents y obres s'en podria formar un gran catàlech. Los treballs del Marquès de Sentmenat, dels Bastero y d'altres nos donen un preciós sumari.

Promet una segona part d'aquest estudi on diu s'atrevirà a proposar les regles y lleys que podrien constituir com a mena de normes que servissin de base a l'ortografia de l'Academia. Aquesta segona part no fôu presentada a nostra Corporació. Dóna, no obstant, una orientació a son criteri, tot dihent que no es partidari de seguir lo parer d'alguns puristes, qui voldrien omplir la parla catalana d'arcaïsmes; però tampoch vol ésser d'aquells qui arreconen les ensenyances del passat, en que floriren grans mestres. Creu que cal conservar algunes veus antigues de gran formositat, per sa derivació, analogia y adaptació al geni de la llenga.

Aquest treball fôu tramès a la censura del canonge d'Urgell, doctor Ciro Valls. En son escrit aplaudeix l'estudi del doctor Torres Amat ab xardoroses paraules. Sols hi afegeix que trobaria convenient que s'estudiessen les cartes dels reys y senyors que residiren a Catalunya y parlarren català y 'ls decrets qu'expediren.

Li fôu encarregat al doctor Ignasi Torres Amat un treball sobre la formació d'un catàlech d'impresos catalans del segle xv, treball que presentà a son degut temps. Fôu triat com a censor del meteix lo doctor Pere Pont d'Oriach; aquest, en son dictamen, diu : «Excm. Senyor : De orden de V. S., del 24 del último setiembre, he leído el Catálogo de las impresiones catalanas del siglo xv, que sirve para evidenciar si son éstas las más antiguas de España, con especificación de los lugares y pueblos en que se hicieron. Le he leído, le he leído, y no hallo en él cosa alguna en que poder exercitar el oficio de Censor con que V. S. ha querido honrarme, con prescripción de las reglas a que debe ceñirse esta censura. Las noticias que encierra el referido Catálogo son curiosas, son instructivas y están apoyadas

en cimients tanto más sólidos, cuanto es cierta la existencia actual de los monumentos en que estriban. Si algo se puede desear en este papel, es precisamente el cumplimiento de la esperanza en que dexa a V. S. con la promesa del Apéndice que en él se ofrece. Todo se puede esperar del zelo, actividad y curiosidad literaria que en el mismo papel se descubre. Este es mi sentir, y lo firmo en Barcelona, 10 de diciembre de 1805.» (Rubricat.)

Durant la vida del doctor Ignasi Torres Amat s'esperà aquest Apèndix inútilment. ¿No arribaria a escriurel?

En Milà y Fontanals hauria fet publicar aquest treball en lo segon volum de Memories; però ne desistí per haver trobat que'ls títols constaven ja en lo Diccionari de son germà, lo bisbe d'Astorga.

L'any 1806 vivia a Barcelona, al carrer anomenat de Manresa. Lo següent fou distingit ab lo nomenament de degà de la Catedral de Girona. Allà residia quan aquella ciutat va ésser assetjada per lo general Augerau.

Fugí de Girona abans de que l'assaltessin los francesos. En lo saqueig d'aquesta ciutat va perdre llibres, manuscrits y gran nombre d'original per lo Diccionari d'autors catalans.

Fou després tresorer y recaptador per los hospitals militars.

Lo 26 de maig de 1811 morí a Sallent, sa patria. Tenia quaranta tres anys.

Mossèn J. Barrera, *Els Torres Amat y la Biblioteca Episcopal*. — Feliu Torres Amat, son *Diccionari*. — Doctor Olaguer Miró, *Dades biogràfiques*. — Documents y notes de l'Academia.

Son millor retrat es una pintura, al oli, que serva lo senyor Torres Argullol, de Pedrafita.

Doctor Bruno Bret y López, arxipreste de Sant Joan de les Abadeses, literat (28 de novembre de 1803).

Nasqué a Castelltorsol, lo 6 d'octubre de 1771, essent batejat l'endemà en l'església parroquial. Era fill de Martí Bret, cirurgià, y d'Agna López.

Estudià a Vich ab gran aprofitament. Encara jove,

fóu nomenat catedràtich d'escriptura del Colegi Tridentí de Barcelona.

Lo 28 de novembre de 1803 ingressà a la Real Academia de Bones Lletres. Escrigué per nostra Academia (4 de desembre) un treball històrich remembrant la defensa de Galípoli per los catalans contra les forces combinades del Emperador y dels genovesos.

L'any 1808 corregué la montanya, axecant los ànims a favor de Ferran IV y en defensa de la religió. Llavors se vegé salvar l'Espanya, un poble qui, al crit de patria, escometé gegantines proeses.*

Era lo doctor Bret, rector de Sant Celoni, quan l'any 1816 lo Papa Pius VI, en butlla donada a Santa Maria la Major, l'anomenà arxipreste de l'Insigne Colegiata de Sant Joan de les Abadesses.

Lo dia 12 d'agost prengué possessió, en son nom, lo canonge Plarromaní, fent de subexecutor l'altre canonge Miquel Carmessin, y essent testimonis Jaume Roquer y Puig, perayre y campaner, y Miquel Tauler, terricer y també campaner.

Lo primer capítol en qu'assistí lo doctor en Teologia Bruno Bret, tingué lloch lo 7 d'octubre de 1816. Examinà les Constitucions que regien y s'acordà modificarles, millorantles. Per motiu de preeminencies, hi havien molts plets entre lo Capítol y la Dignitat arxiprestal. Nostre doctor cercà prompte una solució, a mena de laudo, que meresqué la satisfacció de la part contraria. Se firmà la concordia, autorisantla lo notari Ramon Coll y Molas.

L'any 1817 féu sa entrada lo nou bisbe de Vich doctor Ramon Strauch y Vidal, home integèrrim en la doctrina. Lo doctor Bret anà a donarli la benvinguda. Sempre estigueren molt units.

Lo 27 de març de 1817 entregà al organer Joan Font, natural de Rupit, 500 lliures de son peculí per atendre als dispendis de la construcció de l'orgue.

* «La resistance des espagnols a Buonaparte, d'un peuple desarmé à ce conquérant qui avoit vaincu les meilleurs soldats de l'Europe...; alors l'enthousiasme de tous les cœurs susceptibles d'être touché pour les grands dévoilements et les nobles sacrifices...». — CHATEAUBRIAND, en l'«Avertissement» a *Les aventures du dernier abencerrage*.

Lo 14 d'agost del meteix any fundà un ofici solemne en honor de Sant Tomàs d'Aquí, que n'era molt devot. Devien assistirhi tots los estudiants.

Pel juny de 1820 se presentà a nostra Academia portant una memoria sòbre la violació dels tractats de capitulació de Girona per lo general Augereau. Notabilíssim treball.

De retorn a Sant Joan, se trobà ab grans dificultats per l'aplicació dels nous plans de tributació de la clerecía al Estat, a fi de coadjuvar a exugar lo deute públich.

Per altra banda, l'Hisenda no retornava les quantitats entregades per lo capítol al govern quan la guerra. Aquest ordre de coses l'obligaren a economisar per no morir de fam. Se veyé precisat, per sortir del pas, a suprimir les places de músichs de la Colegiata y algun altre servey que permetia prescindirne. Axí, lo 27 de juny de 1821, acudí a Roma, a fi de poder suplir los benifets qui no tenien còngrua y per aplicar dits benifets a l'obra de l'Esglesia.

Ab data de 18 de juny de 1824, lo vicari capítular de la diòcesis, lo vigatà mossèn Marian Ros y Coll, nomenà al doctor Bret, visitador general de la metexa.

Lo 31 de janer de 1833, lo Capítol lo comissionà per anar a Barcelona y Madrid per a solucionar ab l'Estat l'assumpte de les donacions reials *ab antiquo*, fetes al monestir de Sant Joan.

Lo 4 de febrer del meteix any, lo Capítol regràcià al doctor Bret per ses fructuoses gestions.

Cap al final de 1833 se'l perseguí ab perfidia, per ésser titllat de carlí. En aquesta època, o sia lo 12 de janer de 1834, trameté a l'Academia *La Vida de Sant Eudalt*, bell treball hagiogràfic.

Hagué d'emigrar. Son exili durà los anys de 1836 y 1837.

Retornat a l'Esglesia, veyé son palau reduhit a cendres. Li fôu precis de refugiar-se a casa son amich en Miquel Blanxart.

Expoliat en les rendes, no pogué trobar personal per lo culte, de lo qual se resentí la part moral de la població.

L'any 1842 un atach d'apoplexia lo privà d'exir, per sempre més, de can Blanxart. Allà morí, als setanta un

anys, no podent rebre sinó l'extremaunció, impedit per la feridura, lo 17 d'agost de 1844. Se féu enterrament y ofici d'honres, segons costum de la reverenda Germandat a sos individus.

Arxiu parroquial de Castelltorsol. — Noticies proporcionades per lo reverent Arxiver de Sant Joan, Joseph Masdén, pbre. — Notes de l'Academia.

Fra Vicents Giralt y Canyadó, de la religió mercedaria; historiayre-filòleg. — Doctor Vicents Domènech y Sabater, numismàtic y literat (28 de novembre de 1803).

Dos bons companys de l'esclavitut de la Mercè y de les tertulies literaries de can Mornau, del carrer Ample, qu'entraren plegats a l'Academia lo 28 de novembre de 1803.

Lo primer (* 19-XII-1761 - † 22-VI-1821), féu un historiayre y filòleg distingit.

Lo segon (* març 1780 - † desembre 1841), féu un advocat de reconeguda competència. Com a literat cal reconèixerli un esforç meritori realisant la confecció del *Parnàs català*, obra ben curiosa, que comprèn set grossos volums manuscrits hont dominen les poesies de son company d'advocacia Jaume Sala y Guardia (ab despatx al carrer del Call). Son herèu, l'apotecari Ramon Domènech, cedí aquesta curiosa colecció a nostra Academia.

Notabilíssims fóren los treballs de numismàtica d'en Vicents Domènech.

Fra Joseph Gari, *Biblioteca Mercedaria*. — Almanach de 1806. — Arxiu de l'Academia.

Ramon de Sans y de Barutell, literat (19 d'abril de 1804).

Nasqué a Alella, lo 5 de setembre de 1762. Fóren sos pares Ramon de Sans y Mariana de Barutell.

Seguí la carrera militar. En la sollicitut que presentà a l'Academia (de 23 de janer de 1804) demanà ésser admès resident de la metexa. En aytal sollicitut s'hi fa constar lo seu grau de capità dels reials exèrcits.

Entrà lo 19 d'abril següent. Llegí sa gratulatoria lo 26 del meteix mes.

Consisteix son discurs de gracies en un estudi sobre lo derrer rey dels gots, l'infortunat Roderich, y ses aventures amatories, com a causa de sa afeminació y feblesa en los dies de prova.

Alguns anys més tart, en Ramon de Sans, ja retirat del servey, vingué a ésser nomenat regidor perpetu. Los regidors de nostra ciutat lo designaren llur representant en les Corts de Gades. Lo caràcter de sa representació fôu discutit per la junta creada al efecte. Se fundaven en que intervingueren en la nominació només que'ls regidors, sens convocar lo poble; per fi, fôu admès. No prengué part en altre acte que en la jura, donchs morí al anar a iniciar sa actuació, l'any 1811. Vivía llavors en sa casa del carrer de Santa Agna, n.º 36, pral. Tenia quaranta nou anys.

Arxiu parroquial d'Alella. — Arxiu de l'Academia. — Federich Rahola, *Los diputados por Cataluña en las Cortes de Cádiz*.

Jaume Vada y Chesa, del Angel Custodi, provincial de l'Escola Pia, pedagog dins lo sistema ciclich calasanci, y literat (8 de juliol de 1804).

Sa patria sigué Barcelona, on vegí la primera llum lo 24 de març de 1764. Era fill de Domènech Vada, genovès, cònsul que fôu de Gènova a nostra ciutat, y de Maria de Chesa, d'aristocràtica familia.

Fou meritíssim en los estudis. Home d'agradable condició y model de virtuts. Aplicà lo *Ratio Studiorum*, propi de l'Escola Pia, a Balaguer, hont ensenyà gramàtica, axí com a Mataró y a Solsona, hont fôu admirat com a professor de retòrica y poètica.

Son temperament, ses facultats, sos gustos, tot, lo portava al cultiu de la Literatura. No s'acontentava ab l'ensenyança de les regles y lo conexement y anàlisi dels models; son propòsit y decidit daler sols podien conseguirse obtenint la formació del gust estètic de sos dexebls, armantlos d'un criteri que'ls hi permetés encertadament distingir les més exquisides belleses literaries.

De sa competència y sa valor literaris donaren palesa mostra algunes Acadèmies públiques, hont sos mèrits fóren celebrats.

Fóu director de colegials, mestre y lector de *Juniores*, excelent conseller y predicador excels de la divina paraula. Com a consultor provincial, prengué part directa en l'organització de l'Escola Pia de Barcelona. Com a provincial fóu l'ànima de les fundacions de Sabadell y Calella, tan encertadament realitzades. Nous projectes y afalagadores empreses cobejava son esperit, quan se vegé declinar sa vida, que consumia una reumàtica afecció. Lo dia 20 de març, de 1821, als cinquanta set anys d'edat y quaranta tres de religió, moria a Sant Anton, havent rebut l'extrema-unió. ¡Quan y quan lo ploraren sos companys y sos dexebls!

Desde Solsona, població hont estava de superior l'any 1804, demanà per entrar a l'Academia, ab data de 18 de juliol.

En sa gratulatoria, llegida lo 17 de juliol de 1805, trià un tema inspirat en l'«Art poètica d'Horaci».

Molts discursos y escrits en prosa dexà lo pare Vada, essent lo més notable lo que pronuncià quan fixà sa residència en lo convent de Sant Anton de Barcelona, lo 27 de març de 1819, passant axí la capitalitat de la província de Mataró a Barcelona.*

De ses poesies, correctes en ritme y metre, ne continuo un exemple, que crech inèdit, del cant a la llibertat de Barcelona al marxar les tropes franceses qui l'oprimien:

«Cante Dorilo de su Filis bella
La dulce risa, el amoroso llanto;
Lides de Venus y placer describa,
Y entre placeres debilite el canto.
Celebre estragos Dante majestuoso
Y sin mentar caprichos de la suerte,
Inmortalice al héroe más dichoso
Y gloria llame a desdichada muerte,
No tan lánguido yo como Dorilo,
Ni fiero como Dante,
Cantaré ledó el suspirado instante

* Lo càrrech de provincial lo tenia desde 'l setembre de 1817.

De nuestra libertad; tiernos abrazos,
 Lágrimas de contento que vertiera
 Todo barcelonés, en aquel día,
 Mil y mil veces placentero y claro,
 En que la tiranía
 Del galo usurpador, plugo al destino
 Que dejara los muros de Barcino.*

Son millor dexeble fôu en Víctor Balaguer.

Doctor Cormines, Suplement al Diccionari de Torres Amat. — Noticias de varies fonts calasancies. — Actes y notes de nostra Academia.

Doctor Joaquim Albert de Moner y de Bardagi, arqueòleg-epigrafiata (26 de febrer de 1806).

Fôu fill del doctor Carles Ramon de Moner y de Puget d'Isona, y d'Angela de Bardagi y Ric de Fonz. Nasqué en aquesta població lo 20 d'octubre de 1774.

Començà sa carrera literaria en lo Colegi de l'Escola Pia de Barbastre, la continuà en l'Universitat d'Osca y l'acabà a Saragoça, llicenciantse de Dret, ab les millors qualificacions de meritíssim (concedides per unanimitat del tribunal), en 10 de juny de 1796, rebent a continuació, previs los exercicis de costum, lo grau de doctor en la metexa facultat y ab iguals notes. L'aplicació al estudi li meresqué alguns premis del claustre universitari. Ingressà aviat a l'Academia jurídica pràctica de Saragoça. A principis de 1806 se trobava a Barcelona, essent comissari ordenador del Tribunal de l'Inquisició. Lo 26 de febrer d'aquell any entrà a nostra Academia.

Presentà la gratulatoria lo 30 d'abril immediat. Aquesta se conserva en nostre Arxiu, y versa sobre l'antiquitat de la vila d'Isona, està rublerta d'interessants detalls y acusa grans conexements històrichs y epigràfics.

Lo doctor Manel Milà y Fontanals al fer una tria dels papers més notables que's servaven llavors a l'Academia,

* Escrigué per nostra Academia, però no consta en l'arxiu una resenya crítica-històrica en prosa, que presentà per lo desembre de 1819, titulada *Rompiment del cordó de Mongat, lo 13 de juny de 1808*.

entregà aquest estudi al expert crítich Joseph de Manjarrés y de Bofarull, qui donà lo següent dictamen : «Por su interés local, por la erudición que encierra y por estar ilustrada (la memoria) convenientemente en lápidas (que están copiadas al fin de la oración), me parece digna de la publicación que la Academia se propone. — Barcelona, 4 de enero de 1865.» (Rubricat.) Se copien las lápidas, que tothom pot assaborir en el tomo segon de *Memories*, pàg. 241.

Al poch d'escrit aquest treball, tornà a sa estimada població de Fonz. Casà en primeres nupcies, lo 3 de setembre de 1810, ab Joaquima de Portocarrero, de Tudela de Navarra, del qual matrimoni tingué una filla, qui morí als quinze anys, y, en segones, ab Maria del Carme de Sicars Fernández de Calderón, de Barcelona, a 22 de març de 1817, de qui tingué dilatada successió.

Axí a Fonz, com a Isona, gaudí de molta popularitat per sa bonesa y virtuts, essent elegit tres vegades diputat del districte de Talarn, després d'haver estat nomenat comandant dels tercis de Barbastre en l'època de la guerra de l'Independencia, l'any 1808. Milità alguns anys, seguint les banderes de la patria a satisfacció de totes les autoritats y subordinats.

A Fonz s'emmalaltí, y, als poch dies, entregà sa ànima al dador de tot benefici. Fôu plorat de tothom. Era lo 27 de setembre de 1845 : tenia setanta un anys.

Opúsculos póstumos del doctor don Joaquín Alberto de Moner y de Bardagi. — Almanaque de 1806. — Actes y notes de l'Academia. — La noble familia de Moner es originaria de Camprodon. — Son escut porta, de roja color, una bomba de ferre; a quiscun costat, un lleó d'or; una espasa d'argent divisada : «NON QUIO — SEDUBI.»

Fra Manel Casamada y Comellas, del Ordre de la Mercè doctor en Sagrada Teología, pedagog, literat y filósof (3 de març de 1815).

Nasqué a Barcelona, lo 9 de setembre de 1772. Era fill de Joan Casamada, advocat, y d'Agnès Comellas, de familia bergadana.

Vestí l'hàbit mercedari als quinze anys. Celebrà sa

professió lo 10 de setembre de 1788. Estudià y brillà en les aules per son saber y aplicació, se graduà de doctor en Teologia l'any 1798.

L'any 1815 era regent d'Estudis en lo Colegi de Sant Pere Nolasch de Barcelona. Lo 3 de març de dit any féu acceptat en la Reyal Academia de Bones Lletres de Barcelona. Consistí sa gratulatoria en unes poesíes de bona forma.

L'any 1828 publicà un ben escrit curs de poesia. Era assignatura que possehía y explicava a meravella. En 1829, altre de gramàtica llatina.

Quan la crema dels convents, de l'any 1835, entrà de canonge a la Colegiata de Santa Agna; llavors publicà son *Curso elemental de eloqüencia*.

Fundà, per aquell temps, lo Colegi Barcelonès, hont se formaren aventatjats alumnes : un d'ells, en Coll y Vehy.

De l'any 1837 data son treball *Diferencias y caràcter de lo bello y de lo sublime*.* Estableix, substancialment, que lo sentiment de lo bell es tranquil y d'una serenitat ben característica; es un plaer verament desinteressat, ve a representar l'acort de lo real y lo ideal, de lo finit y de l'infinit; sa unitat harmoniosa constitueix l'obra d'art. Lo sublim transpira un sentiment agitat y complex; comença aytal sentiment precisament per l'impotencia de que'ns donèm compte, en nostra propia personalitat, davant de lo ilimitat, y ve a terminar en la consciencia de la superioritat de nostre enteniment.

Lo 18 de novembre del meteix any nos llegí a l'Academia l'examen crítich de les gramàtiques castellanés de Vicents Salvà y J. M. Moralejo.

L'any 1838 predicà a la Catedral de Barcelona dos sermons sobre Filosofia de la Religió; un, en lo dilluns de la primera Dominica, y l'altre, lo dijous de la tercera. En aquests sermons prova que'ls incrèdols, malgrat les paraules de dolçor y protestes de felicitat, són homens perversos, perquè, afectant virtut, desmoralisen la societat. Són mallastruchs, ja que, tot prometent felicitat, són causants de dissort y trastorn social.

* En poder del canonge Puig y Esteve.

Morí aquest distingit retòrich, pregon filòsof y eloqüent orador, a Barcelona, lo 7 de novembre de 1841. Tenia sexanta nou anys.

Llibre de professions del Ordre Mercedari. — Fra Joseph Garí, Biblioteca Mercedaria. — Colecció Puig y Esteve. — Col·lecció Aymar. — Actes de l'Academia.

Joan Antoni de Fivaller y de Bru, comte de Darnius, marquès de Vil·lel y primer Duch d'Almenara Alta, historiògraf, president (4 de febrer de 1816).

Nasqué a Barcelona, lo dia 2 de novembre de 1758. Era fill de Joan de Fivaller y de Rubí, senyor d'Almenara Alta, y de Maria Antonia de Bru y de Descatllar.

Rebé una esmerada educació. Cursà geografia ab un llibre escrit per son pare.* Les altres assignatures li foren ensenyades per professor de gran reputació.

Segons cartes dirigides al assessor del Duch de Medina-celi per en Vega y Sentmenat, aquest marquès, que, en un principi, no era gayre entès en Paleografia y no sentia afició als treballs d'arxiu, per amor a una monografia que estava confeccionant de son avant-passat Joan de Fivaller, arribà a ésser destre y a aficionarse de bo a aquesta mena d'estudis. Açò donà lloch a un comentari d'en Vega, referintse als arxius de Cervera : «Sépass Vd. que este Marqués de Vil·lel es más assiduo que yo a la Biblioteca, y creo que todo su afán es Cervera. Quizá algún dia : *Dabit quercus palmas.*»

Dexà dit Marqués treballs inèdits dignes d'estima.

Les cartes qu'he tingut a la vista estan datades dels anys 1804 al 1808.

Tingué per muller a Maria Bernardina de Taverner y González de la Cámara, comtesa de Darnius y marquesa de Vil·lel, qui, al casarse, li aportà aquets títols qu'en les susdites cartes consten.

Al reorganisarse l'Academia, lo 4 de febrer de 1816, fou nomenat president aquest pròcer català.

* *Breve Tratado de Geografía para instrucción de mis hijos.*

Sa actuació principal consistí en assistir l'Academia en sos mals temps, y en obrir un cercle de conferencies històriques.* Començaren pel novembre de 1819 y acabaren pel juliol de 1820.

Lo Govern, en aquest temps, havia convertit lo títol de Baró d'Almenara Alta, ab lo de Duch de la metexa denominació, per a premiar sos mèrits.

L'any 1844 se retirà a Teyà, al antich domini de sa casa. Morí lo 2 de janer de 1856, als noranta vuyt anys.

Diccionari Torres Amat. — Arxiu del Duch de Medinaceli. — Notes acadèmiques. — Pi y Arimon, *Barcelona antiga y moderna*.

Son escut acuarterat:

1.ª Fivaller. — Camp vermell, un lleó rampant d'argent ab llenga y armadura de negra color.

2.ª Rubí. — Camp d'or, una àliga negra ab ales esteses y baxes, y, al mig del pit, en escut d'argent, un lleó rampant.

3.ª Bru. — Camp d'or, un Bruch, y, al voltant, un lema qui diu «*Concordia res parvae crescunt, maxima dilabuntur*».

4.ª Descatllar. — Camp d'or, un castell d'atzur, massonat d'or; un casch, y per cimera un cap d'unicorni ab lo lema : «*Esto fortis sicut leo et eris dilectus sicut filius unicornii*».

Ademés usà los escuts propis del comtat de Darnius, marquesat de Vilell y ducat d'Almenara Alta.

Francesch Xavier de Cabanas y d'Escofet, poliorceta y historiayre (10 de març de 1816).

Nasqué a Solsona, lo 5 d'abril de 1781. Era fill de Marian de Cabanas y Coma, hisendat en les terres celsonines, y Josefa d'Escofet y de Roger, de Barcelona. En la pila baptismal rebé los noms de (Vicents) *Francesch Xavier*, Benet.

Ingressà, com a cadet, en lo Reyat Cos de guardes valones, l'any 1797. Prengué part en l'expedició contra Mahó, y combaté, ab valentia, en la guerra de Portugal. L'any 1814 era comandant del susdit cos, qual grau corresponia a brigadier d'infanteria. Arribà a ésser quefe d'estat major en l'exèrcit d'operacions.

* Hi prengueren part los pares Bruno Casals, Rocamora, Vada, Mayet, Jesús de Vich, Estaper y Sala. Los sacerdots Feliu Torras, Cristòfol Marcè, Joan de Calba, Bret, Pere Pont, Cuyàs y Giro Valls. Finalment, lo Marquès de Casa Cagigal y 'ls senyors de Foxà, de Vedruna y de Cabanas.

Aquell meteix any de 1814 les tropes napoleòniques evacuaren Barcelona ingressant les unitats espanyoles qui havien de formar la guarnició de la plaça. Entre los oficials generals s'hi comptava lo brigadier Cabanas.

Aquest fôu un dels primers qui s'oferí al canonge Sans y Sala manifestantli tenir a gloria lo pertànyer a nostra Academia.

En la junta a casa de dit capitular, lo 15 de juliol de 1815, se parlà de sa valiosa cooperació.

Se'l nomenà acadèmich lo dia 10 de març de 1816, fent tot seguit son discurs gratulatori.

Nos oferí, després, un exemplar de la segona edició de l'*Historia de las operaciones del ejército español en la guerra de usurpación*. Està dividit en quatre períodes. Lo primer, que ve molt ben precisat, conté notes molt curioses y comprèn la guerra dels sometents; lo segon, lo qui parla del general marquès de Palacio, no es tant interessant; lo tercer, qui abarca la gestió del general Vives, es lo dels malentesos y de la pèrdua de Montserrat per no creure a en Basset; y lo quart, y darrer, es lo gloriós de Reding, lo general valent y organisador.

L'any 1816 passà a corresponent a Madrid desde òn nos trameté unes *Memories* ab data de 6 de juny de 1816. En elles se vindica dels atachs que li havien dirigit ab motiu d'alguns conceptes emessos en ses publicacions sobre la defectuosa organisació de les forces militars durant la guerra de l'Independencia.¹

L'any 1822 va presentar a l'Academia un quadro històrich, cronològich, molt curiós, de les principals accions de la guerra, y moviments dels exèrcits beligerants en la península en la lluyta contra Bonapart. L'any 1833 era mariscal decamp. Va estudiar la possibilitat d'establir la navegació en lo Tajo, desde Aranjuez a Lisboa. Traduhí varies obres militars.²

1. L'any 1817 va començar, per sa iniciativa, un servey regular de viatges en diligencia, útils als passatgers y a les postes. Començà per Catalunya, y després s'anà establint en altres indrets d'Espanya.

2. *Memoria sobre las evoluciones de infantería que escribió en francés Mr. Leopoldo Vacca, coronel del regimiento n.º 32 de infantería ligera francesa*; Cervera, 1808. — *Traducción del ensayo acerca del sistema militar de Bonaparte*, escrito en francés por C. H. S., oficial del estado mayor moscovita, isla de León, 1811; reimpresso en Villanueva, 1813. — *Campaña de Portugal de 1810-11*. Madrid, 1815.

Morí a Madrid lo 5 de febrer de 1834. Estava condecorat ab les creus de Sant Ferran, Sant Hermenegild y de la Legió d'Honor.

Torres Amat, son *Diccionari*. — Arxiu Administratiu Municipal de Barcelona. — Joseph Elías de Molins, son *Diccionari*. — Notes de l'antiga casa Sans. — Notícies de mossèn Serra y Vilaró.

Doctor Gayetà de Planella y de Fivaller, de Llar, y de Bru, comte de Llar, baró de Granera, humanista (10 de març de 1816).

Nasqué a Barcelona sobre l'any 1780.

Fóu son pare Francesch Gayetà de Planella de Moyà, comte de Llar, de la casa payral anomenada, en 1381, «deis Molins», després «Castellnou», ab senyoriu en lo moyanès). Sa mare, Maria Antonia de Fivaller y de Bru, era descendent de les cases de Fivaller, de Bru y de Copons.

Fóu home de molt estudi y se'l considerà un distingit humanista. Prengué, en l'Arcadia de Roma, lo cognom de Bianoris Ippolimici. L'any 1795 comprà lo mas Torra Molí, de Masnou. L'any 1816 (10 de març) entrà en nostra Academia. Entre ses memories despunta un notable treball en que 's descriuen les colonies y ciutats qu'establiren los romans a Catalunya.

Morí lo 24 d'octubre de 1863, als vuytanta tres anys. Fóu sepultat a la capella de ses possessions de Masnou.

Antich arxiu dels Comtes de Llar. — Notes de nostra Academia.

Son escut presenta, en camp d'or, una fàxa d'atzur, carregada ab un peix d'argent.

Mossèn Cristòfol Marcé y Peitx, doctor en Sagrada Teologia humanista (10 de març de 1816).

Poca cosa sé d'aquest virtuós sacerdot, tan llohat d'en Roca y Cornet, y a qui l'eximi literat Joaquim Rubió y Ors anomenava «insigne humanista, gloria de nuestro púlpito».

Lo doctor Marcé era fill de Magí Marcé, sastre, y de Rita Peitx. Son naxement tingué lloch l'any 1787.

Estudià en lo Seminari tridentí de Barcelona, no tenint

més que la tonsura fou nomenat catedràtic de Retòrica y Poètica.

L'any 1811 obtingué un benifet de Sant Just y Pastor. L'any següent rebé, a Palma de Mallorca, les ordres sagrades.

En la colecció Aymar poguí llegir, d'ell, un manuscrit, *La necessitat de la Fe*, admirable en tot, ja en son fons doctrinal, ja també, en sa forma literaria. Se doctorà de Teologia a Tarragona.

Escrigué, per sos alumnes, un *Breve tratado de ortografía castellana*.

Per nostra Corporació (entrà acadèmich lo 10 de març de 1816) composà un discurs sobre l'eloqüencia sagrada a Espanya, desde mitjans del segle xvi fins los temps, llavors, actuals.

Al morir, lo 17 de janer de 1857, tenia setanta anys; era prior de la Casa de Convalescencia del Hospital.

Fou sa darrera voluntat que se l'enterrés modestament, y que tots sos béns fossin distribuïts als pobres.

Lo dia 19 de janer del meteix any la Comunitat de Sant Just celebrà sos funerals.

Arxiu de la Comunitat de Sant Just. — J. Roca y Cornet, *Biografía Eclesiástica*. — Colecció Aymar. — Actes de l'Academia.

Fra Domingo Comerma y Bonet, del Ordre de PP. Predicadors, doctor en Sagrada Teologia, bibliòfil y historiadore (10 de març de 1816).

Nasqué a Sant Quirze de Besora, lo 3 de maig de 1766; fill de Domingo Comerma y de María Bonet.

Fou bibliotecari del convent de Santa Caterina, de Barcelona.

Tota persona il·lustrada deplora l'incendi de l'esplèndida llibreria del susdit convent, verificat per les hordes selvatges de l'any 1835.

En los catàlechs dels llibreters estrangers trobo mencionats llibres que pertanyeren a aquesta casa religiosa. Quiscun d'ells porta l'ordre de colocació y lo títol dels companys que al costat, a la Biblioteca, tenia.

Sé que 'ls llibres que formaren part d'aquesta rica co-

lecció abarcaven l'estudi de les més variades matèries, dominant la teologia, la filosofia y l'història eclesiàstica. Son nombre, vint mil volums. Consta l'afició que tingué lo pare Comerma al llibre, fixanse en l'anotació de les edicions, paginat, format y lligatura.

Lo pare Comerma entrà a l'Academia lo 10 de març de 1816. En sa gratulària (1818) desenrotlla un tema sobre cronologia. En lo *Brusi* publicà, l'any 1826, dues notícies històriques, l'una sobre les Indulgències, y l'altra, sobre lo jubileu del any sant.

Fóu doctor en Sagrada Teologia, y provincial del Ordre Dominicà.

Arxiu dels PP. Dominichs. — Catàlech de la casa Bertling, del Templum Salomonis, y altres.

(Seguirà.)

JOSEPH RAFEL CARRERAS

INVENTARIS

(Continuació)

Inventarium hereditatis et bonorum que fuerunt honorabile petri girgós quondam civis Barchinona.

Primo : Atròbi dins les cases, les quals lo dit defunt mentre vivie havie e possehie en la Ciutat de Barchinona, en lo carrer del regomir, davant lo carrer per lo qual se va a les cases dels hereus de mossen ponç de gualbes, les coses e bens mobles següents : ço es.

En la recambra qui es prop la cuya e han finestra al regomir e porta al passatge qui va del menjador a la cuya.

— Un lit bastit de quatre posts de fusta de alber ab sos banchs e petges.

— Una márfega plena de palles, ab dues vores de tela blanca, embotides de lana.

— Una alcossera petita de fustam vergat ab listes, molt usada e sotil, plena de ploma.

— Tres matalassos, la hu ab sotana de tela blanca e cuberta de tela verda, laltre ab sotana de tela blanca e cuberta de tela groga e vermella elaltre ab sotana de tela blanca e cuberta de tela verda, plens de lana bona, ja usats.

— Un reboster de salamancha ab senyal de una carxofa e[n] lo mig, ab flames blanques e vermelles, ja usat.